

สื่อมวลชน: เสรีภาพและความรับผิดชอบ Mass Media: Freedom and Responsibility

พัชรภา เอื้ออมรวนิช^{1*}
Patcharapa Euamornvanich^{1*}

¹หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
เลขที่ 172 ถนนอิสรภาพ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

¹Bachelor of Communication Arts Program, Faculty of Management Science,
Dhonburi Rajabhat University
172 Itsaraphap Road, Khwaeng Wat Kanlaya, Thonburi, Bangkok 10600

บทคัดย่อ

การนำเสนอบทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของสื่อมวลชนในสถานการณ์ปัจจุบันภายใต้เสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนโดยสื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นฐานันดรที่ 4 ของสังคมโดยคำว่า ฐานันดรนั้นหมายถึง ลำดับในการกำหนดชั้นของบุคคลตามยศ หรือบรรดาศักดิ์ ซึ่งแต่ละฐานันดรล้วนแล้วแต่มีสิทธิพิเศษในสังคมและอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย เมื่อสื่อมวลชนถูกขนานนามว่าเป็น ฐานันดรที่ 4 สื่อมวลชนก็ย่อมจะถูกนับว่าเป็นผู้มีอำนาจด้วยเช่นกัน โดยสื่อมวลชนถูกคาดหวังจากสังคมให้นำเสนอข่าวสารที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ สิ่งที่พึงตระหนักในการเป็นสื่อมวลชนที่ดีคือ ความรับผิดชอบในการสื่อข่าว สื่อมวลชนจะต้องมีหน้าที่ในการเป็นสุนัขเฝ้ายาม เป็นนายทวารข่าวสาร กลับกรองข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อดั้งเดิมหรือสื่อใหม่ต่างก็มีสิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมในการรายงานข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้รับสารทราบ แต่การรายงานข่าวของสื่อมวลชนกลับยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงเสรีภาพและความรับผิดชอบอยู่บ่อยครั้ง ดังเช่นกรณีการทำข่าวการเสียชีวิตของดาราชาย ปอ ทฤษฎี สหวงษ์ หรือการถ่ายทอดสดกรณีการจับกุมอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ก่อเหตุยิงเพื่อนร่วมงานเสียชีวิต ซึ่งการถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ กลับยังไม่มีหนทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของสื่อในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน เพื่อทำให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อ

*ผู้เขียนหลัก
อีเมล: jojoe.pat@gmail.com

คำสำคัญ

สื่อมวลชน เสรีภาพ ความรับผิดชอบ

Abstract

This article has the objectives to reflect the work of press in the current situation under the rights and responsibility of the press. The press is referred to as the fourth estate of society. The estates are equivalent to social classes which define the levels of persons based on their status or rank. People in upper classes have privileges in society and powers to enact laws. As the press is called the fourth estate, so they have powers too. The press people are expected by society to present the news that are in the public interest. The good press shall have responsibility in reporting news. The press has a duty and role as a watchdog. It has to screen and select the correct information and news which are beneficial for society. All media, either the traditional or new type, have rights and freedom to report news and events occurring in society to receivers. Many times the media reports have drawn criticism regarding its freedom and responsibility. For example, the reports of the death of actor Por Thrisadee Sahawong or the live broadcast of the arrest of Phranakorn Rajabhat University's lecturer who shot dead his colleague.

Despite the criticism, there is still no clear solution to this problem and thus it has become a chronic problem of the media in the present time. Therefore, the cooperation of people concerned in the government and public sectors are needed to ensure that freedom of the press comes with responsibility.

Keywords

Mass Media, Freedom, Responsibility

บทนำ

สังคมในยุคปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคข่าวสารไร้พรมแดนที่ผู้รับสารสามารถตัดสินใจเลือกรับข่าวสารได้ตามความพอใจของตนเอง (Active Audience) โดยผู้รับสารที่มีลักษณะดังกล่าวจะไม่ถูกโน้มน้าวใจจากสื่อได้ง่าย แต่จะมีการคิด สนใจในข้อมูลข่าวสารที่ตนเองเลือกอย่างละเอียด (Littlejohn, 1999, 337) และสื่อทุกสื่อต่างพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อตอบสนองกับโลกของสื่อใหม่โดยมีการนำเสนอข่าวสารเพื่อให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึงด้วยความรวดเร็วเช่นเดียวกัน ข่าว คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันและเป็นสิ่งที่ถูกตัดสินว่ามีความเหมาะสมในการนำเสนอจากสื่อมวลชนโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของศีลธรรมที่ตนเองสังกัดอยู่ ข่าวต้องเป็นเรื่องที่สดใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครรู้มาก่อนและจำเป็นต้องเป็นเรื่องที่คนสนใจและเป็นประโยชน์

ต่อผู้คน (แรนดัล, 2559, 36)โดยข่าวจะปรากฏตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบนหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวัน รวมถึงเป็นสิ่งที่รายการโทรทัศน์และรายการวิทยุกล่าวถึง ซึ่งการรายงานข่าวมิใช่เพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ข่าวจะต้องเป็นเรื่องราวที่มีการรายงานให้เราทราบสาระสำคัญของข่าวต้องเป็นรายงานของเหตุการณ์และ / หรือสถานการณ์ที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการเห็นพ้องกันว่าสำคัญและน่าสนใจพอที่ประชาชนควรหรือต้องรับรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นๆ ตามหลักการประเมินคุณค่าข่าว (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556, 121 ; Harisson, 2006, 16 ; Shoemaker, 2006, 105) โดยข่าวมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น ข่าวการเมือง ข่าวบันเทิง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอาชญากรรม ข่าวต่างประเทศ ฯลฯ แต่ไม่ว่าจะเป็นข่าวในประเภทใดก็ตาม หน้าที่หลักของสื่อมวลชน คือ การนำเสนอเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านสื่อที่ตนเองสังกัดอยู่ให้ผู้รับสารได้รับทราบ โดยการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในปัจจุบันนั้น สื่อมวลชนถูกคาดหวังจากสังคมให้นำเสนอข่าวสารที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ความคาดหวังของผู้รับสารนั้นไม่เพียงแต่จะคาดหวังให้สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หรือให้การศึกษาเพียงเท่านั้น แต่ผู้รับสารยังคาดหวังให้สื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาความบันเทิงด้วย (Ravi, 2012, 308) ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนนั้นต้องมีการปรับรูปแบบการนำเสนอด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อรองรับพฤติกรรมผู้รับสารที่เลือกรับข่าวสารทั้งในสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ควบคู่กันไปด้วย

สื่อมวลชนที่มีบทบาทพิเศษในการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ให้กับผู้รับสารได้รับรู้โดยสื่อมวลชนเป็นสถาบันสาธารณะสถาบันหนึ่งของสังคมตามที่นายเอ็ดมันด์ เบิร์ก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษได้ให้ฉายาสื่อมวลชนว่าเป็นฐานันดรที่ 4 ของสังคม โดยคำว่า ฐานันดรนั้นหมายถึง ลำดับในการกำหนดชั้นของบุคคลตามยศ หรือบรรดาศักดิ์ ซึ่งแต่ละฐานันดรล้วนแล้วแต่มีสิทธิพิเศษในสังคม และอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย เมื่อสื่อมวลชนถูกขนานนามว่าเป็นฐานันดรที่ 4 สื่อมวลชนก็ย่อมจะถูกนับว่าเป็นผู้มีอำนาจด้วยเช่นกัน การมีอำนาจของสื่อมวลชนที่ถูกประกอบสร้างความเป็นสถาบันสื่อ และถูกขนานนามว่าเป็นฐานันดรที่ 4 นั้น ส่งผลให้สื่อมวลชนต้องกระทำหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง รอบคอบและเที่ยงธรรม ดำรงไว้ซึ่งอิสรภาพอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ โดยต้องปฏิบัติงานด้วยหลักแห่งความเป็นสถาบันสาธารณะ คือ ต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ตามหลักแห่งศีลธรรมและจริยธรรม (บัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล, 2555 ; ภัทมัย อินทจักร, 2550, 3) ดังนั้นการเลือกเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมานำเสนอเป็นข่าวส่งไปยังผู้รับข่าวสารนั้น สื่อมวลชนจะต้องมีการกลั่นกรองข่าวสารอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนนำเสนอเสมอ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของข่าวที่จะทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อออกไปยังผู้รับข่าวสารนั้นเป็นข่าวที่มีคุณภาพสะท้อนความเป็นกลางของการรายงานข่าวที่ดี ซึ่งมาลี บุญศิริพันธ์ (2556, 129-130) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของข่าวว่าประกอบไปด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ ความถูกต้อง (Accuracy) ความสมดุล (Balance) ความเป็นกลาง (Objectivity) ความกระชับชัดเจน (Concise and Clear) และ ความทันเหตุการณ์ (Recentness)

การนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชนของผู้สื่อข่าว นั้น มิใช่เพียงแต่ได้ข้อมูลแล้วนำเสนอ สิ่งที่พึงตระหนักในการเป็นสื่อมวลชนที่ดี คือ ความรับผิดชอบในการสื่อข่าว โดยสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเป็นสุนัขเฝ้ายาม (Watchdog) การเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่

ถูกต้อง มีที่มาอย่างชัดเจน เป็นข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ที่ตกเป็นข่าว เลื่อนนำเสนอในช่วงเวลาที่เหมาะสม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคดิจิทัลที่การนำเสนอข้อมูลข่าวต่างๆ ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่เพียงสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์เพียงเท่านั้น แต่การนำเสนอข่าวสารในปัจจุบันสามารถทำได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ตโดยศูนย์วิจัย PEW ได้ทำการศึกษาการบริโภคสื่อในสหรัฐอเมริกา รายงานว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อออนไลน์มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างปี ค.ศ. 2011 และ ค.ศ. 2012 โดยร้อยละ 50 เป็นประชากรที่รับข่าวสารจากสื่อออนไลน์ (Macnamara, ม.ป.ป.) เมื่อสื่อใหม่เข้ามามีบทบาทต่อการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารมากขึ้น ส่งผลให้สื่อดั้งเดิมต่างต้องมีการปรับรูปแบบการนำเสนอข่าวสารโดยก้าวข้ามเข้าไปสู่โลกออนไลน์ซึ่งนอกจากสื่อใหม่ที่เข้ามามีบทบาทต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนแล้ว การเข้ามาครอบครองสื่อของระบบนายทุนสื่อ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่หลักในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนด้วย โดยจักรกฤษ เพิ่มพูล ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง จริยธรรมนายทุนสื่อ ในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2557 ว่า ไม่เคยมีข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของนายทุนสื่อ หรือผู้ประกอบการสื่อ ด้านหนึ่งเราอาจเชื่อว่าหน้าที่ของนายทุนคือการดูแลด้านธุรกิจให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับการงานวันต่อวัน หรือเนื้อหาในการนำเสนอแต่ในความเป็นจริงนายทุนนั่นเอง คือตัวการสำคัญที่ทำให้สื่อละเมิดจริยธรรม ยิ่งหากนายทุนนั้นไม่ได้มีพื้นฐานของความเป็นสื่อมวลชนที่เข้าใจในหลักการ ก็จะทำให้สื่อมุ่งเน้นแต่กำไรเพียงอย่างเดียว

ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “ทุน-อุดมการณ์สื่อยุคดิจิทัล” ในการประชุมใหญ่ระหว่างวิชาการและวิชาชีพสื่อมวลชน ประจำปี พ.ศ. 2558 เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ว่า อุดมการณ์ที่หายไป คือ ปณิธานสากลภายใต้ยุคทุนนิยมที่หลายคนต่างยอมรับว่าสื่อเป็นธุรกิจหรือทุนแบบหนึ่งเมื่อสื่อกลายเป็นทุนรูปแบบหนึ่งความเชื่อมั่นและน่าเชื่อถือในการเสนอข่าวสารย่อมลดลงไป การจะแก้ปัญหาหรือปฏิรูปสื่อมวลชน ควรมุ่งเน้นไปที่หลักการพื้นฐานของสื่อมวลชนเพื่อฟื้นฟูหลักการเหล่านี้ซึ่งเป็นหลักการที่จะทำให้ความน่าเชื่อถือกลับคืนมา อาทิ สื่อมวลชนต้องรักดีต่อประชาชน มีอิสระในการทำงาน ตรวจสอบเฝ้าระวังผู้มีอำนาจ สร้างเวทีสาธารณะทำให้ข่าวสารน่าสนใจด้วยเหตุผลครบถ้วนทุกแง่มุม พลเมืองมีสิทธิในการนำเสนอข่าว หากพื้นฐานหลักการพื้นฐานเหล่านี้ขึ้นมาความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนในสังคมทุนนิยมก็จะกลับคืนมา (กองบรรณาธิการเว็บ, 2558)

การเกิดขึ้นของสื่อใหม่ รวมถึงระบบนายทุนสื่อได้เข้ามามีบทบาทต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อีกทั้งผู้รับสารในยุคนี้ต่างมีทางเลือกในการเปิดรับข่าวสารตามความสนใจของตนเองได้อย่างเสรี ทำให้สื่อมวลชนต้องมีการปรับรูปแบบการนำเสนอข่าว มีการแข่งขันกันนำเสนอข่าวสารเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารด้วยความรวดเร็วมากที่สุด โดยสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร และผู้รับสารมีสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) ถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ทั้งนี้การนำเสนอข่าวสารก็ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบด้วยเช่นกัน

เสรีภาพกับความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นสื่อดั้งเดิม หรือสื่อใหม่ต่างก็ทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารไปสู่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง ในการนี้สื่อมวลชนต้องมีสิทธิและเสรีภาพรายงานข่าวสารให้ประชาชนรับรู้โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ทั้งนี้เสรีภาพของสื่อมวลชนนั้นต้องมาคู่กับความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรมด้วยคณะกรรมการที่ทำงานด้านเสรีภาพของสื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกา (Commission on the Freedom of the Press) ได้จัดทำข้อกำหนดความรับผิดชอบของสื่อมวลชนซึ่งระบุว่า สื่อมวลชนจะต้องรายงานข่าวตามปรากฏการณ์ที่เป็นจริงอย่างละเอียดครบถ้วนและต้องตรวจสอบอย่างรอบคอบ สื่อมวลชนจะต้องเป็นเวทีแห่งความคิดเห็นสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และสื่อมวลชนต้องเป็นตัวแทนของคนทุกกลุ่มในสังคม (นันทนา นันทวิโรภาส, 2557, 138) โดยข้อปฏิบัติสำคัญที่สื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบพึงกระทำ ได้แก่ สื่อจะต้องรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นจริงอย่างละเอียดรอบด้าน และอย่างที่ได้ตรวจสอบอย่างรอบคอบโดยพิจารณาดูบริบทที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้น สื่อมวลชนจะต้องสร้างเวทีแห่งการแสดงและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเป็นช่องทางที่จะแสดงความคิดเห็นของสาธารณะ สื่อมวลชนต้องเป็นภาพตัวแทนของคนทุกๆ กลุ่มในสังคม และจะต้องนำเสนอเป้าหมายและคุณค่าของสังคมอย่างชัดเจน (กาญจนา แก้วเทพ, 2556, 94)

ความรับผิดชอบต่อสื่อถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่งโดยสื่อมวลชนจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์และอยู่ในความสนใจของสาธารณชนเป็นประการแรก โดยคณะกรรมการเสรีภาพของสื่อมวลชนของสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อในการนำเสนอข่าวสาร โดยสื่อมวลชนจะต้องรายงานเหตุการณ์อย่างถูกต้อง เข้าใจง่าย เต็มไปด้วยปรีชาชาญ ต้องเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์สะท้อนภาพกลุ่มต่างๆ ให้สังคมทุกชนชั้น ช่วยเสนอแนะให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเป้าหมายและคุณค่าของสังคม และเสนอเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้นประจำวันอย่างเต็มที่ (สมคิด บางโม, 2551, 139-140)

McQuail (1994 อ้างถึงใน พงษ์ วิเศษสังข์, 2554, 28) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่

1. สอดส่องดูแล ระแวดระวัง เหตุการณ์ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อประชาชนแล้วรายงานให้ประชาชนได้รับทราบโดยสื่อจะต้องตื่นตัวในการสอดส่องเหตุการณ์สำคัญ ๆ เพื่อรายงานให้ประชาชนได้รู้ทันเหตุการณ์สำหรับการเตรียมพร้อมในการรับมือและป้องกันเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้น ความรับผิดชอบต่อหลักตามหน้าที่นี้คือ การตรวจสอบรัฐบาลแทนประชาชน

2. ประสานความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคมเกี่ยวกับประเด็นที่สื่อเลือกนำเสนอ เพื่อให้ประชาชนผู้รับสารได้รับความรู้ความคิดเห็นในหลากหลายมิติ หลากหลายแนวคิด สำหรับการนำไปประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นนั้น ๆ

3. ส่งสอน ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม และประเพณี สื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางสังคม อันจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมกับกาลและเทศะ

4. ให้ความสำคัญเชิง เป็นหน้าที่สำคัญของสื่อในสังคมที่เต็มไปด้วยความเครียดจากปัญหาภัยธรรมชาติ เศรษฐกิจ และการเมือง ด้วยศิลปะ เพื่อจรรโลงใจและจรรโลงสังคมให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตด้วยวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์

5. ทรนรงค์ท่ามกลางปัญหาเก่า ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นมากมาย และแพร่กระจายผลกระทบได้ในวงกว้างอย่างรวดเร็ว จึงเป็นหน้าที่ของสื่อในการรวบรวมพลังและผลักดันประชาชนจำนวนมากให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ทางสังคมร่วมกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันหลักการสำคัญของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้ (พีระ จิระโสภณ, 2551, 150)

5.1 สื่อมวลชนควรจะต้องยอมรับและปฏิบัติให้ลุล่วงในภาระหน้าที่ที่เป็นพันธกิจต่อสังคม

5.2 ภาระหน้าที่เหล่านี้โดยหลักสำคัญจะต้องบรรลุถึงมาตรฐานวิชาชีพในด้านข่าวสาร วัจธรรม ความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความสมดุล

5.3 ในการยอมรับและนำไปปฏิบัติของภาระหน้าที่เหล่านี้ สื่อมวลชนควรจะต้องควบคุมตนเองภายใต้กรอบแห่งกฎหมายและสถาบันที่ดำรงอยู่

5.4 สื่อมวลชนควรจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งใดก็ตามที่อาจนำไปสู่อาชญากรรม ความรุนแรง หรือความไม่สงบ หรือแสดงความก้าวร้าวต่อเชื้อชาติหรือศาสนาของชนกลุ่มน้อยในสังคม

5.5 สื่อมวลชนโดยทั่วไปควรจะต้องเปิดกว้างและสะท้อนความหลากหลายของสังคม เปิดโอกาสให้ความคิดเห็นของทุกฝ่ายได้เข้าถึงและให้สิทธิประชาชนในการที่จะตอบกลับมายังสื่อมวลชน

5.6 สังคมและสาธารณะมีสิทธิที่จะคาดหวังการปฏิบัติในระดับมาตรฐานที่สูงของสื่อมวลชน และการเข้าแทรกแซงอาจจะต้องถือว่าไม่เป็นเรื่องผิด หากเพื่อความดีงามของสาธารณะ

5.7 นักวารสารศาสตร์และนักวิชาชีพสื่อมวลชนจะต้องเป็นที่วางใจหรือเชื่อถือได้ของสังคม เช่นเดียวกับนายจ้างหรือตลาดผู้บริโภคสื่อ

จะเห็นได้ว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึงข้อปฏิบัติที่เป็นแนวทางความรับผิดชอบของสื่อมวลชนอยู่อย่างมากมาย ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเน้นไปที่บทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนภายใต้เสรีภาพและความรับผิดชอบ นอกจากนี้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนหลายองค์กรต่างก็มีการประกาศระเบียบที่ว่าด้วยจริยธรรมสื่อมวลชนออกมา เพื่อสร้างบรรทัดฐานในการทำงานของสื่อ แต่เมื่อใดก็ตามที่สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักถึงการนำเสนอข่าวสารที่ขาดซึ่งจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อเสรีภาพ มักจะถูกนำมากล่าวอ้างถึงอยู่เสมอ ไม่ผิดหากจะกล่าวว่า วิชาชีพสื่อมวลชนถือเป็นวิชาชีพที่ได้รับสิทธิ เสรีภาพเป็นพิเศษจากทุกสังคมนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเชื่อกันว่า “เสรีภาพของสื่อคือเสรีภาพของประชาชน” (ศิริวรรณ อนันต์โท และ สันหัด ทองรินทร์, 2559, 4-5) สื่อมวลชนมีสิทธิ เสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารได้อย่างเสรี โดยสื่อมวลชนเป็นผู้ทำหน้าที่แสวงหาและนำเสนอข่าวสารแก่ผู้รับสารจึงมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้รับสารในเรื่องต่างๆ

แต่ทั้งนี้ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีสื่อมวลชนบางกลุ่มที่ใช้เสรีภาพของความเป็นสื่อจนส่งผลกระทบต่อตัวสื่อมวลชนเอง อย่างกรณีสื่อมวลชนในต่างประเทศที่เกิดเหตุการณ์บุกยิงสำนักงานหนังสือพิมพ์ชาร์ลี เฮบโด ของฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ. 2015 หรือในกรณีของสื่อมวลชนในประเทศไทยที่การนำเสนอข่าวสารถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในปี พ.ศ. 2559 ถึงประเด็นการมีเสรีภาพโดยปราศจากความรับผิดชอบของสื่อมวลชน คือ กรณีการทำข่าวการเสียชีวิตของดาราชาย ปอ ทฤษฎี สหวงษ์ และกรณีการถ่ายทอดสดเหตุการณ์การก่อกวนล่อลวงอาจารย์ ดร. วันชัย ดนัยตโมนุท อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ก่อคดียิงเพื่อนร่วมงานเสียชีวิต จนในท้ายสุด ดร. วันชัย ดนัยตโมนุท ได้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย และกระสุนนัดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อออกอากาศไปทั่วประเทศ เหตุการณ์ทั้งสองเหตุการณ์นี้ได้ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาที่ผู้รับสารมีต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน และตอกย้ำถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่ในปัจจุบันกำลังถูกจับตามองจากสังคมถึงปัญหาด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่ออย่างหนักหน่วง

ภายใต้สถานการณ์สื่อในปัจจุบัน ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล การก้าวเข้ามาของสื่อใหม่ รวมถึงระบบนายทุนสื่อ ส่งผลให้สื่อมวลชนต้องมีการปรับตัวอย่างมากในการนำเสนอข่าว โดยสื่อมวลชนในยุคปัจจุบันได้มีการแข่งขันกันนำเสนอข่าวสารที่เน้นเรื่องความรวดเร็ว แต่บางครั้งขาดซึ่งการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอ จนในบางครั้งเราจะพบเห็นได้ว่ามีหลายสำนักข่าวรายงานข่าวที่มีข้อมูลผิดพลาด จนต้องออกมาขอโทษต่อผู้รับสาร รวมทั้งการนำเสนอข่าวที่ละเลยจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อในการเป็นสื่อมวลชนที่ดี แต่มุ่งเน้นไปที่การตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับสารและตอบสนองต่อนโยบายขององค์กรสื่อที่ตนเองสังกัดอยู่ ประเด็นหลักๆ ที่สื่อมวลชนไทยมักจะละเมิดจริยธรรมในการนำเสนอข่าว มักจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการรายงานข่าวที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่น การเสนอภาพข่าวที่ไม่เหมาะสม วิธีการหาข่าวอคติส่วนตัวของนักข่าว และสิทธิส่วนบุคคล (จักรกฤษ เพิ่มพูล, 2556, 1-3) ตัวอย่างเช่นในกรณีการทำข่าวการเสียชีวิตของดารานาม ปอ ทฤษฎี สหวงษ์ที่สื่อมวลชนบางส่วนแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อการรายงานข่าวการเคลื่อนย้ายศพ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกรณียุทธศาสตร์ของผู้สื่อข่าวต่างประเทศกลับมีมาตรฐานการรายงานข่าวที่เคร่งครัดต่อจรรยาบรรณและให้เกียรติต่อผู้เสียชีวิต รวมถึงระมัดระวังความรู้สึกของญาติผู้เสียชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อมวลชนควรตระหนักถึงเป็นอย่างมาก

จากการที่สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักถึงการดำเนินงานบนเสรีภาพที่ขาดซึ่งจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน และดูเหมือนจะเป็นแผลเรื้อรังที่ไม่มีแนวทางแก้ไขได้นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า โดยภาพรวมไม่ควรกล่าวโทษไปที่การทำงานของสื่อแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ควรมองในมุมมองหลายๆ ด้าน ทั้งองค์กรสื่อ สื่อมวลชน รวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่ต่างเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทั้งสิ้น แม้ว่าจะมีองค์กรด้านสื่อต่างๆ จะมีความพยายามในการกำกับดูแลกันเองโดยมีการออกแถลงการณ์จากสมาคมสื่อต่างๆ เมื่อสื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำงานเสมือนเป็นสัญญาณเตือนให้ทราบถึงบทบาท หน้าที่ของสื่อ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานของสื่อให้อยู่ภายใต้จริยธรรม และบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม แต่ดูเหมือนระเบียบข้อบังคับต่างๆ

ของสมาคมสื่อในประเทศไทยยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างจริงจังเนื่องจากไม่ได้เป็นข้อกฎหมาย และไม่สามารถบังคับใช้ได้กับสื่อมวลชนที่ไม่ได้มีสถานะเป็นสมาชิกในสมาคมสื่ออื่นๆ จึงส่งผลให้การกำกับดูแลการทำงานของสื่อยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก นอกจากนี้การก้าวเข้ามาของนายทุนสื่อบางสำนักที่มีนโยบายในการนำเสนอข่าวสารเพียงเพื่อเน้นขายข่าวให้มีผู้รับสารจำนวนมากเพื่อความอยู่รอดขององค์กร ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้สื่อทำงานโดยละเอียดจรรยาบรรณความรับผิดชอบต่อสังคมการแก้ไขปัญหาความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน ในทัศนะของผู้เขียนมองว่า ควรเริ่มตั้งแต่การวางรากฐานของสังคมโดยการให้ความรู้กับประชาชนตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสามารถสอดแทรกไว้ในบทเรียนต่างๆ ได้ สถาบันการศึกษาที่ทำการผลิตบัณฑิตด้านสื่อสารมวลชนออกไปสู่การเป็นสื่อมวลชนเมื่ออาชีพควรมีการปลูกฝังเรื่องเสรีภาพ และความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว องค์กรสื่อต่างๆ ที่ควรรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้มีชัดเจน สอดคล้องกับสภาพของเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และต้องสามารถนำระเบียบข้อบังคับต่างๆ มาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กอปรกับหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลสื่อต้องเข้ามาควบคุมกลุ่มนายทุนสื่อให้บริหารงานสื่ออยู่ภายใต้จรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสื่อซึ่งอาจจะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่อยมาอย่างยาวนานของสื่อและยังสามารถทำให้สื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความรับผิดชอบต่อสื่อด้วย

สรุป

วิชาชีพสื่อมวลชนเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคม เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ทำหน้าที่ในการเป็นหูเป็นตาให้แก่สังคม และยังสามารถเป็นกระบอกเสียงที่สะท้อนความคิดของผู้คนในสังคม การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ต้องมีการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม เสรีภาพเป็นสิ่งชอบธรรมที่สื่อมวลชนพึงมีในการนำเสนอข่าวสาร แต่ทั้งนี้เสรีภาพของสื่อมวลชนจำเป็นต้องมาควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนด้วย ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงมาอย่างเรื้อรัง ยาวนาน ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนต่างๆ รวมถึงตัวผู้รับสาร โดยการให้ความรู้กับผู้รับสารในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ การควบคุมการเข้ามาเป็นเจ้าของสื่อของนายทุน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน และมีข้อบังคับที่ชัดเจนในเรื่องจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน โดยสมาคมต่างๆ รวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวและนำข้อบังคับต่างๆ มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากทุกฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม อาจจะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่อยมาอย่างยาวนานของสื่อและยังสามารถทำให้สื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความรับผิดชอบต่อสื่อด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการเว็บ. (2558). **ปฏิวัติคนข่าว ทุน-อุดมการณ์ การปรับตัวของนักนิเทศศาสตร์ยุคดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2558, จาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3730:2015-06-09-02-55-21&catid=46:academic.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จักรกฤษ เพิ่มพูล. (2556). **กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.mediainsideout.net>.
- จักรกฤษ เพิ่มพูล. (2557). **จรรยาบรรณนายทูนสื่อ**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.komchadluek.net/news/politic/192713>.
- นันทนา นันทโรภาส. (2557). **การสื่อสารทางการเมืองในประชาคมอาเซียน. วารสารร่วมพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก**. 32 (3), 133-154.
- บัณฑิต จำรูญวงศ์สกุล. (2555). **ฐานันดรที่สี่ อำนาจที่พึงถูกตรวจสอบ**. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560, จาก <http://www.tcijthai.com/news/2012/10/archived/1236>.
- พีระ จิระโสภณ. (2551). **ปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 10**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ วิเศษสังข์. (2554). **ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน. ใน การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 25 พฤษภาคม 2554**. (น. 22-29). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภัทมัย อินทจักร. (2550). **สื่อมวลชนบนถนนประชาธิปไตยใหม่: เป็นกลาง ชี้นำ เลือกข้าง ?**. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2560, จาก www.thaibja.org/wp-content/uploads/2007/09/SeminarTU_article_17_sept-2007.doc.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). **วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญา และแนวคิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แรนดัล, เดวิด. (2559). **คนข่าว ฉลาดทำงานศตวรรษที่ 21**. (สุนันทา แย้มทัฬห, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2560, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>.
- ศิริวรรณ อนันต์โท และ สันตติ ทองรินทร์. (2559). **จริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน**. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมคิด บางโม. (2551). **กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เอส เค บุ๊คส์.
- Macnamara, J. (ม.ป.ป.). **สื่อที่ใช้ในการกำหนดวาระข่าวสาร: สื่อมวลชน หรือ/และสื่อสังคมออนไลน์ ?**. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2560, จาก www.isentia.co.th/assets/whitepapers/isentia_whitepaper_thailand_v2.pdf.

Harrison, J. (2006). **News**. London: Routledge.

Littlejohn, S. W. (1999). **Theories of Human Communication**. CA : Wadsworth Publishing Company.

Ravi, B. K. (2012). Media and social responsibility: A critical prespective with special reference to television. **Academic Research International**. 2(1), 306-325.

Shoemaker, P. J. (2006). News and newsworthiness: a commentary. **Communications**. 31, 105-111.